

Koncertekről

Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara – 2019. szeptember 24.

Zeneakadémia

Koncert a fényről, művészetéről és szabadságról

Bizonyára többeknek okoz különös örömet az olyan remek műsor-összeállítás, amelyben az egység és változatosság egyformán érvényesül, nem is beszélve arról, ha a darabok egymásutánja még hangnemileg is harmonikus egységet alkot. A Magyar Rádió Szimfonikus Zenekarának szeptember 24-i hangversenye a Zeneakadémián, amelyet Vásáry Tamás vezényletével, és Ránki Fülöp közreműködésével adtak, ebbe a (sajnos nem túl nagy) csoportba tartozott. A koncerten, amely Vásáry Tamás harmadik, egyben befejező Beethoven-sorozatának része volt, két nyitány és két fiatalkori zongoraverseny hangzott el.

A Salvatore Viganò balett librettójához készült Beethoven-zene, a *Prométheusz teremtményei* nyitányával kezdeni a koncertet programatikusan is tekinthető. Prométheusz az emberek nyomorúságán elkeseredve elsőként a művészetek révén szeretne rajtuk segíteni, de ők megrettennek, elbűnnek. A titán csak ezután kéri Pallasz Athéné segítségét, ezután lopja el az égi tüzet, hogy világosságot gyújtson az emberek fejében, lelkében. Az erény templomában a múzsákhoz a művészeti ágakat megtanulni már ki-ki önként és tehetsége szerint szegődik. Prométheusz megszabadulásának végül emberek és égiek – köztük a múzsák – együtt örülnek. A fenséges előadásban megszólaló C-dúr nyitány fényt hozott a közönségnek is, amolyan hétköznapiakat és gondokat feledtetőt, azok közül kiemelőt.

Beethoven első, C-dúr zongoraversenyét Vásáry Tamás a zongora nyitott fedele mögött elbújva, mintegy láthatatlanul vezényelte. Ránki Fülöp került a figyelem középpontjába, akinek érett előadó-művészete Prométheusz legjobb reményeit látszik valóra váltani. Az első tétel kadenciája teljes szabadságában, fantáziaszerűségében is összeszedett és briliáns volt, sokszínűségét Ránki Fülöp teljes szépségében kibontotta. A második tétel telt, meleg hangja után energikus zárótétel következett. Az együttes teljes összhangja, az erős dinamikai kontrasztok játéka felvillanyozón hatott. A zenekar és a szólista arca derűs volt, mindannyian önként szegődhetek Euterpé szolgálatába, és ez az öröm az előadókra is áterjedt.

A koncert második felében a sötétebb színek is helyet kaptak. Először az Egmont-nyitányt hallhattuk, megrázó előadásban. Vásáry Tamás hihetetlen energiákat

mozgatott meg a zenekarban, a drámai folyamatot sodró lendülettel építette fel, amely annál hihetlenebbé tette a szabadságért mártírhalált halt Egmont gróf a művet záró tragikus diadalát. Az *Egmont nyitány* f-mollból F-dúrba fényesedik, a 2. zongoraverseny hangneme, a B-dúr révén pedig még a hangnem is a feszültség csökkenését segíti. A koncentráció azonban nem csökkent, sőt miután Ránki Fülöp is megérkezett a színpadra, az a fajta egészen hirtelen csönd támadt, amely a közönség előadók iránti megbecsülését és figyelmét fejezi ki. Az első, *Allegro con brio* tétel kadenciájának remekül megformált fugatóját, valamint Ránki Fülöp egyenletes, finom, de határozott billentését mindenképpen érdemes kiemelni. A második tétel szélesen hömpölygő bevezetője úgy hatott, akár egy himnusz, amely a vonósok szaggatott kísérete felett romantikus dallá alakult át. A zenekar és szólista tökéletes összhangban, leheletfinoman fejezte be az *Adagiót*. A harmadik tétel előtt a közönség soraiban önkéntelenül megszólalt a köhögő-kórus, s a szólista felhúzott szemöldökkel, mosolyogva, ugyanakkor kissé gúnyosan kipillantott, folytathatja-e. Mellettem a szigorú tekintettől megszeppenve valaki halk „ajajj”-t hallott. Ugyan a remekül megformált harmadik tétel udvari pompája, eleganciája is szép befejezése lehetett volna a koncertnek, a közönség szűnni nem akaró tapsára Vásáry Tamás kezénél fogva újra a zongorához ültette a fiatal művészt. Ránki Fülöp akkor két hete elhunyt mestere, Hambalkó Edit emlékére Liszt *En rêve* című noktürnjét játszotta el ráadásképpen, megható szépséggel.

(Fedoszov Júlia)

Óbudai Danubia Zenekar – 2019. szeptember 22.

Zeneakadémia

„A fáradt emberek hazatérnek, hogy álmukban újra
megleljék az elfelejtett boldogságot és fiatalságot”

Az Óbudai Danubia Zenekar koncertjére várva a közönség beszélget. Mögöttem egy idős úr borong: „Milyen kevés a fiatal a közönség soraiban!”, felesége ellenkezik: „Nézd ott is egy pár, amott is fiatalok ülnek!”. Amikor a zenekar megérkezik a Zeneakadémia nagyszínház színpadára, az arány még kedvezőbb lesz. Nem csak a zenekar fiatal, karmesterük, Hámori Máté is. A fiatalos arculathoz illően mikrofont ragad, hogy könnyed és közvetlen stílusban beavassa a közönséget

a koncert első felének részleteibe. Ligeti *Atmosphères*-je (a kiosztott műsorfüzetben „é”-vel szerepel, és sajnos nem ez az egyetlen ügyetlenség, sajtóhiba az egyébként informatív kis szövegben) 58 éve került bemutatásra. A beavatás ajtókat nyithat a – kora ellenére sokak számára még mindig – idegen hangzásvilágra. Hámori megkéri a mély, majd a magas vonókat, hogy mutassanak apró részleteket a műből. Kipróbálja a közönségen a nagy „űrbéli” csöndet (ez sajnos, ha nem is sikerül tökéletesen, még mindig sűrűbb, mint a darab megfelelő pillanataiban). Ajtókat nyit, de csuk is, mikor a közönséget mintegy kiskorúsítva instrukciót ad: gondoljunk űrutazásra... A jó szándékú, de kissé ügyetlen bevezetés után a darab előadása összeszedetlen, formátlan kísérlet marad. Hangeffektusokat hallunk, amelyekből nem születik meg a darab íve. A hallgatóság sajnos érthető módon hűvösen fogadja.

A Mozart *kis g-moll szimfóniája* előtti átállást játékos meglepetés kíséri. A zenészek (kivéve a koncertmestert, egy klarinétost és egy nagybőgőst) Ligeti zenéjének foszlányait játszva hagyják el a színpadot, és Mozart szimfóniájának részleteivel térnek vissza, hogy a Hámori szerint unalmas szünetet a darabok között (erre még bevezetőjében utalt) áthidalják. A közönség nagy része nem sok figyelmet fordítva a kísérletre szokásához híven beszélget, az első mű után van is miről. A zenekar hangol, majd olyan ziláltan, mintha még mindig hangszerén játszva sétálna a színpad felé, belekezd a szimfóniába. Az előadás sokszor drámai, lendületes, a témák határozott karakterrel bírnak. A szép pillanatok ellenére azonban mégis hiányzik az egységes koncepció, az összeszedettség, a kiegyensúlyozottság, mind formailag, mind hangzásban. Az első tétel végének furcsa, hirtelen kis decrescendója egyesekből őszinte megrökönyödést vált ki, melynek hümmögéssel adnak hangot.

A szünet után a karmestert és zenekart mintha kicserélték volna. Mahler *Dal a Földről* zenekari dalciklusa Kovácsházi István és Komlói Ildikó közreműködésével ihletett, összeszedett előadásban szólal meg. A *Bordalban* Kovácsházi és a színesen, hatásosan játszó együttes finom egyensúlya, az *Őszi magányt* bevezető hegedűk finoman gomolygó köde felett szóló oboa-hang festőisége, Komlói pianója fog meg. A harmadik tétel, *A fiatalságról* üde, porcelán finomságú, Kovácsházi hangja hajlékony és könnyed, a közép-rész tempóbeli kontrasztja nagy, mégsem mértéken felüli. A tétel után valódi figyelemből fakadó csend támad. *A szépségről* énekesnője maga is megfiatalodik, ahogy az „ifjú leánykák” bőrébe bújik. A „deli ifjak” élettel teli, kirobbanóan energikus megjelenése után a befejezés éterien finom és kecses. Kovácsházi *Tavaszi részegsége* elevenen kifejező, humoros. A koncertet lezáró utolsó tétel, *A búcsú* elején Komlói és a szóló fuvola drámai, mégis kiegyensúlyozott párbeszéde úszik a mélyvonósok hangfolyama felett. Végre hatalmas ívet bejárva teljes szépségé-

ben kibontakozhat a zenekar hangzása, sötét és világos színek kavarnak. Fájdalmas a búcsú.

(Fedorosov Júlia)

MÁV Szimfonikus Zenekar – 2019. szeptember 29.

Művészetek Palotája Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

A Felfedezések sorozat nyitókoncertjével kezdte az új évadot szeptember 29-én a MÁV Szimfonikus Zenekar. A története során többször címet – és annak megfelelően „profil”-váltó sorozat fókuszába újabban a felfedezésre váró (esetleg nemzetközi viszonylatban már felfedezett, ám nálunk még ismeretlen) fiatal művészek kerültek. A programok előszeretettel kínálnak hangversenytermi ritkaságokat (nemritkán egyetlen – vagy legalábbis kis számú – megszólaltatás reményében, ami, valljuk meg, korántsem rentábilis az előadók befektetett munkáját illetően). Sajnos, az a szempont, ami annak idején alapfeltétel volt (vagyis, hogy szerepeljen a műsorban egy 20-21. századi magyar kompozíció is), teljesen háttérbe szorult.

A MÁV Szimfonikusok vendégszereplői a weimari Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola növendékei. A kínai-német zongoraművész, Xinyuan Wang mestere Szokolay Balázs, a dirigens Hontvári Gábor pedig zeneakadémiai diploma birtokában tanul tovább, miközben őstől a Würzburgi Színház első karmestere és zeneigazgató-helyettese.

A műsorra nem lehetett panasz – Schumann (hangversenytermi örökzöld) a-moll zongoraversenye a Genoveva-nyitányt követően csendült fel, az est második részében pedig Sibelius I. szimfóniája szerepelt a műsoron. A Schumann-művek választása ideális volt a karmesternek, aki az elmúlt években német zenekarok élén alapos jártasságra tehetett szert a német repertoárt illetően. Sibelius érezhetően nem az ő világa. Jelenléte felszabadítóan hat a zenekari játékosokra, a vonósok lendületesen, szép tónussal muzsikálnak a keze alatt, zenei élménnyé nemesítve az unisono tutti-állásokat. Hontvári mozdulatkészlete gazdag, eredményesen inspirál fokozások végig vitelére. Pontosan tájékoztat mozdulataival a záróhangok lecsengését illetően, és egyértelműen irányítja a tempóváltásokat is. Néha azonban „túlbabáskodva” olyankor is irányít, amikor nyugodtan rábízhathatna a zenekari szólistára játszanivalója megformálását. Gyakran esik abba a hibába, hogy a visszafogó, „csitító” mozdulatait oly mélyre helyezi, hogy a hátrább ülő játékosok a legnagyobb figyelemmel sem vehetik észre. Irányításának egyetlen jelentős hiányossága, hogy „abszolút értelemben” vezényelve, nem veszi figyelembe az egyes hangszercsoportok hangképzési sajátosságait. Avizói legfeljebb látványként fejezik ki, hogy mit kíván hallani. Ennek következménye néhány pontatlan rézfúvós-indítás (legfeltűnőbbben a

szimfónia II. tételének a kezdetén). A dallamban/motívumban (tehát mindenképp megformálendő zenei egységben) gondolkodó muzsikusként számára több idő kell a megfelelő mennyiségű levegő vételéhez, mint amekkora például egy vonósjátékos reakcióideje. A karakter-elképzeléseket illetően viszont mindig kifejezőek a térbeli mozgásai. Az inspirálás szándékolatlan következménye, hogy egy-egy tétel dinamikai megtervezettségére nem juthatott kifejezésre; kiváltképp a szimfónia zárótételében, már-már töredezett a forma (a magvas pianissimo és a forte-fortissimo kidolgozott csúcspontokhoz vezetések között kevéssé differenciált a hangzás – és kevésbé kihasználta a hangerő finom árnyalatait).

Xinyuan Wang a Schumann-zongoraversenynek a lassútételében talált igazán magára. Technikailag kidolgozott játékról még többet árult el a két ráadás-számmal: a Bartók és Brahms-tétel nemcsak jól karakterizált volt, hanem arról tanúskodott, hogy a 24 éves zongorista a hangszeres játszanivalón túl a zenei stílusok világában is jól tájékozódik.

A zenekarban megannyi új arc tűnt fel. A tagságában részlegesen megújult együttes lelkesen muzsikált, ami ígéretes nyitány történetének új fejezetéhez, amikor a vezető karmester és a művészeti vezető tiszttségét Daniel Boico tölti be.

(Fittler Katalin)

Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara – 2019. október 10 és 12.

Művészetek Palotája - Fesztiválszínház
Eötvös Péter: *Angels in America*

Idézetgyűjtemény tolokodik emlékezetem mélyéről, miután a zenei élménytől – a szó legnemesebb értelmében – felzaklatva távoztam a Műpából. Elsősorban is a „habent sua fata libelli”, Terentius Maurustól, miszerint „a könyveknek megvan a maguk sorsa”, mármint hogy az olvasóktól függ, hogy meghallgatásra talál-e. Igaz ez ugyanis más művészeti ágakra, műfajokra is. Vajon „sorsfüggő-e”, hogy bemutatója után másfél évtizedet kellett várnia az *Angels in America* című operának, hogy magyar közönség elé kerüljön?

Nemzetközi viszonylatban Eötvös Péter kétségtelül a Ligeti-Kurtág utáni generáció legismertebb magyar képviselője, az utóbbi évtizedekben gyakori hazai jelenléte jótékonyan hatott műveinek élő előadásban való megismerésére (nem függetlenül karmesteri tevékenységétől) – mégis, a francia megrendelésre készült, Párizsban 2004-ben bemutatott opera mindeztől nem jutott el Budapestre. Erre a látszólag értetlen késlekedésre már a 2015-ben magyarul megjelent „Parlando – Rubato” című kötet olvasói is felfigyelhettek, hiszen az operaelőadások felsorolásakor a megannyi külföldi operaház olvastán kirívó volt a budapesti előadás hiánya (annál is inkább, mert másik opusoknál elismerésre méltó naprakészség mutatkozott). Pedig az *Angels in*

America már 2015-ig szép „világkarriert” futott be: Párizs, Hamburg, Amszterdam, Boston, Fort Worth, Frankfurt, London, Wrocław, Los Angeles, néhol többször is (akár színpadi és koncertszerű változatban, akár módosított szereposztással).

2019 októberében végre megérkezett Budapestre is, a CAFé Budapest Kortárs Művészeti Fesztivál keretében, a Neue Oper Wiennel közös produkcióban. Talán annak is része volt ebben, hogy 15. évadában a Műpa az idén 75 éves zeneszerző-karmestert, Eötvös Pétert választotta az évad művészeként. Erőteljes jelenlétét mindkét funkcióban érezhettük az évad kezdetén: a Musikfabrik Köln dirigenseként zeneszerzői természetéből is adott ízelítőt, az *Angels in America* kétszéri előadását követően pedig a Műpa idei „évad együttesével”, a Nemzeti Filharmonikusokkal, valamint a Nemzeti Énekkar Női karával ad közös koncertet.

A Fesztiválszínház ideális színhelynek bizonyult az *Angels in America* számára, a kislétszámú zenekar az árookban, valamint – az angyalok háromtagú „karával” – a színpad két oldalán foglalt helyet. A mű – a szerző többször hangsúlyozta nyilatkozatokban – kizárólag angol nyelven képzelhető el, így a feliratkozás elkerülhetetlen volt. Az emeleti közönség számára ideális volt a szöveg követése és a színpadkép állandó figyelemmel kísérése (a földszintről mindez valószínűleg kissé fásrasztóbb lehetett). Rögtön előjáróban fontos leszögezni: elementáris hatású színpadi élményben volt részünk. Profán módon arra kellett gondolnom, talán ilyesmire gondolhatott Wagner, amikor a zenét „primus inter pares”-ként a kifejezés szolgálatába kívánta állítani (miközben kompozícióival rendre elvárásolta/elvárásolja azokat is, akik nem követik részleteiben folyamatosan a színpadi – és a mögöttes lelki – történeteket). Most nem „egymást nézzük” és „regénket regéljük”, hanem a prózai színház állandó naprakészségével követjük a jeleneteket, magunkban elrendezve a költészet és valóság mintájára a valóság, víziók és álmok sokrétűen értelmezhető jelenség-sorozatait. És mindehhez a zene adja a vezérfonalat, mondhatni, az előadás „rendezője”.

Itt kell ismételtelen rámutatni a naprakész zenetörténeti/interpretációtörténeti tájékozottság semmihez sem mérhető jelentőségére. Eötvös Péter, aki – pályája alakulásából következően – „képben lehetett” a nemzetközi zeneszerzési irányzatok világában, s tehette ezt aktív közreműködőként, karmesteri munkássága során olyan többlet-tudáshoz jutott, amit műveiben is érvényre juttathat (kisebb léptékben, hasonló jelenségről számolhatunk be, amikor az elektroakusztikus lehetőségeket kipróbált zeneszerző hagyományos hangszerrel tud megvalósítani olyan hanghatásokat, amelyekről az említett szféra bejárása nélkül elképzelése sem lehetett volna – így viszont, az erőteljes elképzelés birtokában, képes megtalálni a szükséges eszközöket, kifejezési módokat).

Ugyanakkor a hangvarázs, a hangszíncsoda, amely nem először varázsolja el Eötvös színpadi műveinek hallgatóit, korántsem kizárólag újdonság-erejével hat; hatásának erőteljes gyökerét jelenti a zenetörténeti hagyományhoz való megannyi kapcsolódás. A „legváratlanabb” pillanatokban tűnhet fel (feltételes módon, hiszen ez, mint a könyvek sorsánál, mindenkor hallgató-függő is) asszociációs lehetőség, mely asszociációra nem a kompozíció szempontjából van szükség, hanem inkább a hallgató otthonosság-érzetét erősíti. Már-már tartalmi analógiaként „köszön vissza” Stravinsky *The Rake's Progress*-ének bölcsődal-jelenete, máskor az apparátus, tehát „abszolút zenei” szempont jelent közös platformot (szextett Richard Strauss-szal). Ilyenkor érzi megkérdőjelezhetetlen bizonyossággal a hallgató, hogy a kortárs-műben a zenetörténet íródik tovább.

A hangszeres közreműködőktől ezúttal nem előadó-művészi érzékenység várható el elsősorban, hanem szolgálattétel-jellegű feladat-teljesítés. A személyességre az elkötelezettség területén van szükség, a kivitelezésmód pedig személytelenné absztrahálódhat (kivéve a ritka melodikus fordulatok megformálásánál). Az opera szempontjából felbecsülhetetlen értékű, hogy a zeneszerző irányítja (fogja össze) karmesterként a produkció egészét; Eötvös Péter pontos instruáló mozdulatai mindig egyértelműek, „csak” teljesíteni kell a gesztusokkal (avagy épp szigorú-pontos metrizálással) kifejezett szerzői szándékot.

A Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara nem először találkozik Eötvös Péter partitúrájával, budapesti operaelőadásoknak is beavatott közreműködője. Az élmény egészét tekintve, kétségkívül színvonalasan, felelősséggel járult hozzá a megismételt produkció sikeréhez. A koprodukció-jellegből adódóan, a hazai énekesek legfeljebb a nézőtérén lehettek részesei az előadásnak.

(Fittler Katalin)

Pannon Filharmonikusok – 2019. október 18,

Művészetek Palotája Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

„Virtus & Extázis” című programmal invitálta közönségét a Pannon Filharmonikusok október 18-án a Müpába (másnap pedig Pécsen a Kodály Központba). Miként bérletajánló magazinjukban hirdették: „Ajánljuk mindenkinek ezt a hangversenyt, aki szeretne legális úton a felvilágosodás korának letisztult, áttetsző zenéjétől az érzékeny lüktető mediterrán ritmusokon át a kábítószerek hatását megidéző misztikus, patetikus, mégis erotikus és transzcendens állapotba kerülni.”

Vélhetőleg a közönség jelentős részének figyelmét elkerülte ez a programkínálat – így akkor sem elégedetlenkedtek, ha a beígért „másállapot” nem következett

be. Annál is inkább, mivel zenei élményekben nem volt hiány!

Az est dirigense Gilbert Varga volt, akit 2019. január 1-jétől az együttes vezető karmesterévé neveztek ki (mely pozíciót Bogányi Tiborral közösen töltik be). A karmester, aki egy interjúban szellemesen úgy nyilatkozott, hogy „Beszélek angolul, németül, franciául, egy kicsit olaszul, spanyolul és magyarul is, de ha valaki megkérdezi, melyik az anyanyelvem, azt kell mondanom, hogy a zene”, ezt bizonyította ezen a fellépésen is. A hangversenynek további személyes töltetet adott, hogy éppen a dirigens édesanyja születésének 100. évfordulójára esett, ezért a nyitószámot, Haydn korai E-dúr szimfóniáját e megemlékezésnek szentelték.

Haydn zenéjét Lalo Spanyol szimfóniája követte, majd a szünet után Szkrjabintól Az extázis költeménye csendült fel. A műfaj-megnevezések és a címadások játéka (a Lalo-mű érdemben hegedűversenynek tekinthető, míg Szkrjabin e kompozícióját szívesen nevezte 4. szimfóniájának) sem terelhette el azonban a figyelmet arról, hogy három „stíluskörben” mutatkozhatott be az est során a zenekar. Öröndetes az a körülmény, amelynek eredményeképp a Haydn-szimfóniát kislétszámú együttes szolgáltatta meg, ami aztán fokozatosan növekedett (eleget téve a hangszerelés kívánalmainak).

Öröm volt hallgatni a fiatal Haydn üde muzsikáját (Németh Zsombor műsorismertetőjéből értékes információkat is kaptunk a mű keletkezéséről), a témák jól karakterizáltak követték egymást, mindig értelmezetten muzsikált valamennyi szóló. A pódiumot egyfajta derű hatotta át, talán csak a hegedűsök vettek néha túl vehemensre szólamuk kétségkívül jelentős mozzanatait. Az artikulációt, frazeálást illetően átgondolt-kidolgozott produkcióban gyönyörködhattunk.

Lalo Spanyol szimfóniáját főként azok élvez(het)ték, akik elsősorban a műre voltak kíváncsiak, nem pedig azzal foglalkoztak, hogy a japán származású, ám négy éves korától Németországban élő szólista, Mayu Kishima mennyiben képes életre kelteni az elhithető erejű spanyol kórot. Erre ugyan valóban nagy szükség van, de az atmoszféra megteremtése korántsem egyéni feladat. Gilbert Varga (akivel Kishima először 2009-ben játszott verseny-fináléban, s rögvest utána meghívta a fiatal szólistát egy tajpeji koncertre) ideális környezetet biztosított a szólistának, aki – zeneileg indokolt mozzanatokban – maga is kamaramuzsikusi érzékenységgel kommunikált partnereivel (az „odaforulás gesztusát” ténylegesen megvalósítva). Ismét egy példa arra, hogy tényként, önmagában nem zavaró a szólista kottatartója – a koncentrációt gyakran behunyott szemmel erősítő játék során aligha volt nemcsak szüksége, de lehetősége sem a kotta tényleges használatára (nem más szerepet töltött be, mint a papok misekönyve a *Miatyánk* során...). Kishima Rosztropovics „felfedezettje” – ezt azonban emlegetni kell, másként

nem kerül be a köztudatba (mennyit változott a világ, amióta Karajannak köszönhetően Anna-Sophie Mutter került fiatalon az érdeklődés reflektorfényébe...) Úgy reklámozzák, hogy az „egyik legvirtuózabb japán hegedűművész” – ez azonban gyakorlatilag azért hatástalan, mert a legtöbb ajánló életrajz hemzseg a felsőfokú jelzőktől, másrészt ellenőrizhetetlen (nem beszélve arról, hogy a rácsodálkozás az idők folyamán okafogyottá válik, amikor a csodagyerekből a legritkábban lesz csodafelnőtt...). Tény, hogy technikai nehézséget nem ismerő játéka minden bizonnyal inspirálóan hathat mindenkori muzikuspartnereire (elsősorban a vonósokra), és minden frázisért felelősséget vállaló, át gondolt előadásmódja is tanulságos. E koncerten a „Walner” nevű Stradivari-hangszer hangjában gyönyörködhattunk, amely mély regiszterben már-már brácsára emlékeztető tömörséggel zeng, míg a magas hangok éterien könnyedek, csillogók tudnak lenni.

Külön elismerés illeti a zenekart, amiért fegyelmezetten vette tudomásul a tájékozatlan (!) fővárosi (!) közönség közbetapsolásait – ezek a zavaró mozzanatok sem zökkentették ki a muzikusokat az öttételes kompozíció egészének felépítéséből.

A száz éve bemutatott Szkrjabin-mű mit sem veszített az idők folyamán a hatásából, amiben kétségkívül része van annak is, hogy nem vált a hangversenytermi repertoár részévé. Nagy apparátusának biztosítása önmagában is külön szervezési feladat, ráadásul, mivel hangzó emlékképekből kialakított műismeret nem várható a potenciális előadóktól, igényes próbák szükségese a megtanulásához. Gilbert Varga kotta nélkül vezényelte ezt a művet – s ebben nem a memóriáját kell elsősorban értékelni, hanem azt a kitüntető gesztust, amely ezúttal valamennyi hangszeresnek kijárt: a nagylélegzetű formáláson és a gyakorlati instrukciókon túl a szemkontaktusra is volt lehetősége (tehát a mindenkori hangzásarányokat aktívan irányító, közvetlen kapcsolatra a nagylétszámú együttessel).

(Fittler Katalin)

Óbudai Danubia Zenekar – 2019. október 25. és 26.

BMC

Immár hatodik éve kínál zeneszerző-portrékat (három hangversenyből álló kisbérlet keretében) a BMC hangversenytermében az Óbudai Danubia Zenekar. Ráadásul, korántsem csupán hangkép-albumról van szó! Eckhardt Gábor kedvelt műsorvezetőként különböző távlatokból ad - az általános műveltség kisebb-nagyobb fehér feltjainak felszámolásán túl – megannyi ismeretet a szerző korának társadalmi és kulturális életéről, társzművészetekről – és természetesen nem hiányozhatnak a komoly tudnivalók között a „bulvár”-infók sem. A vetítő engedelmes jószág a hozzáértő kezekben,

és a képi illusztrációk kétségkívül megkönnyítik az emlékezet munkáját. Hasznos az ilyesfajta élményt adó ismeretterjesztés, még akkor is, ha ezáltal némiképp rövidebb zenei műsorra jut idő. De az élmény pótolhatatlanul hatásos, és feltételezhető, hogy a felkeltett érdeklődés hatására gyakrabban-szívesebben vállalkoznak művészeti kirándulásokra a hallgatók.

Az idei portréválasztást megint csak telitalálatnak érezzük. Verdi az általában népszerűnek tartott komponisták közé tartozik – más kérdés, hogy műveit milyen mélységig ismeri a zenekarátok széles köre. Az operajongókat leszámítva, a komolyzenét elsősorban hangversenyteremben hallgatóknál könnyen perifériára kerülhetnek még a legkedveltebb művei is – és ha műegészek ismertetésére nem is vállalkoznak, de az ismert és kevésbé ismert részletek sorjáztatásával új impulzusokat adhatnak ezek a műsorok. Ráadásul, kifejezetten hasznosak a zenekar számára is, hiszen a zenekari részletek (nyitányok, közjátékok, balettzenék) változatosságot jelentenek a repertoárban, énekesekkel fellépni pedig másfajta „képességfejlesztő” feladat (nem lebecsülendő a kíséret-funkció!).

A három (két-két egymás utáni esten megszólaltatott) műsorban kórusrészletek, áriák és duettek is szerepeltek, az első est főhőse a „Noi” közössége, a másodiké a „Lei”, a harmadiké a „Lui” volt – a második esten a női főszereplők egyike, a Traviata Violetta partnerével is pódiumra lépett – sőt, a „pezsgő”-re tervezett fináléban a közönség „aktivitására” is számítottak...

A kórusost (melyen a Nemzeti Énekkar működött közre) dirigense Somos Csaba volt, a másik kettőhöz operakarmesterként is aktív vendégeket hívtak, a záróestre Pál Tamást, a „Lei” programhoz pedig a fiatal generációból Erdélyi Dánielt (akinek szakmai életrajzában jelentős szerepe van az operának).

Vendégkarmesterrel játszani: egyaránt lehet élmény (netán kaland), és komoly figyelmet igénylő feladat (tekintettel a játékosok számára szokatlan mozdulatkészletre, irányítási stílusra). Erdélyi Dániel ideális választásnak tűnt: érezhető magabiztossága, a pregnáns karakterizálás és remek tempóválasztás inspirálóan hatott a zenekarra. Remekül szólt az együttes, ami alatt nemcsak az erőteljes dinamikát értem, hanem azt a lendületet, amellyel már-már láttatóvá tették a muzsikát. Egészséges hangzás, amely tud alkalmazkodni a zenekari szólókhoz és az énekes szólistákhoz egyaránt. Sodró ereje képes magával ragadni a hallgatót, hogy belefeledkezzen a felcsendülő részletekbe, és azokat teljes értékű produkciókként élje meg. A közreműködő két énekesnő (Ádám Zsuzsanna és Kriszta Kinga), valamint Balczó Péter természetesen olaszul énekelt, ám a kivetített magyar szövegnek köszönhetően állandóan követhette az áriák (és a duett) érzelmi történéseit a közönség.

Nagy sikert aratott a drámai szoprán Ádám Zsuzsanna (A végzet hatalma Leonorájaként és az Otello Des-

demonájaként egyaránt), és akit nem kötött le a magyar szöveg olvasása, figyelhetett interpretációjának igényes szövegmondására is (megvan az eredménye az itáliai tanulóidőnek!). Mind nála, mind Kriszta Kingánál értékelhettük, hogy tudatosan színpadot szándékoztak varázsolni a hangversenyterembe, ami annál is dicséretesebb, mivel a helyszűke miatt a nézőtér szinte összeért a pódium-területtel (a BMC hangversenylátogatói tudomásul vették, hogy dobogók híján, az azonos szinten szereplőkből alig látni valamit – jöhet a fanyar megjegyzés, „a zenét hallgatni kell!” – de például a Traviatabeli duettnél a szereplők helyváltoztatása kifejezetten többlet-élményt jelentett). Mindkét énekesnő értékes hanganyaggal rendelkezik (bár Kriszta Kinga kevésbé differenciáltan bánik vele), és érezhetően kedvvel szólaltatták meg műsorszámukat.

Erdélyi Dániel remekül tartja kézben az előadókat; figyelme egyaránt irányul a megszólaltatandó muzsikára, valamint az előadókra. Egyértelműek a mozdulatai, változatos a mozdulatkészlete a legkülönbözőbb karakterekre, megbízhatóan tájékoztatja a játékosokat a tempóváltásokról. Nem „irányít”, inkább sugall, mintegy emlékeztetőként rajzolja a zenei történéseket. Jut figyelméből a tényleges-születő hangzásra is, szűkség esetén azonnal közbeavatkozik, a kívánt ideális hangzás érdekében, s mindeközben szinte együtt lélegzik az énekesekkel.

Üdítő-szép este volt.

(Fittler Katalin)

Nemzeti Filharmonikusok – 2019. november 6.

Művészetek Palotája Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

Kocsis Zoltán halálának harmadik évfordulóján ismét (bérleten kívüli) emlékkoncerttel adózott korábbi főzeneigazgatójának a Nemzeti Filharmonikusok és a Nemzeti Énekkar. A Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben november 6-án tartott est megtervezésére és kivitelezésére egyaránt a műgond jellemző. A műsorválasztás (megannyi hasonlóképp értékelhető verzió egyikeként) Kocsis munkásságának különböző területeire egyaránt tekintettel volt; a Ravel által részlegesen kiszzenekarra is meghangszerelt Le tombeau de Couperin ciklus egésze Kocsis hangszerelésében csendült fel (a műsorfüzetben a cím Couperin sírjaként olvasható – talán szerencsésebb a korábbi Couperin emlékezete fordítás, hiszen Couperin említése a nagy francia előd stílárú „megidézését” jelenti, az emlékezéssel viszont Ravel a háborúban hősi halt barátaira utal). Gesztus-értékű, hogy e mű irányításánál Hamar Zsolt átadta a karmesteri dobogót a fiatal amerikai-magyar dirigensnek, Thomas Kornélnak (a Savaria Szimfonikus Zenekar asszisztens karmesterének, akit a fővárosi közönség az Eötvös Alapítvány karmester

mesterkurzusának egyik résztvevőjeként is ismerhet). A folytatásban Chopin e-moll zongoraversenyét hallhattuk, Érdi Tamás szólójával. E műsorválasztás arra is utal, hogy 2007-ben ezt a művet Kocsis vezényletével játszhatta (a Pannon Filharmonikusokkal). Chopin zenéjéhez megannyi szállal kötődik Érdi Tamás, az életéről szóló könyv címe is erre utal (A kinek a madarak is Chopint énekelnek), és sokat idézett értékelő megjegyzésében Kocsis Zoltán is chopini mértéket említett (Parlando, 2010). És valóban, a dinamikai árnyalatok területén – kiváltképp a halk hangzások régiójában – rendkívüli élményt nyújt Érdi játéka. A monumentális hangversenyteremben persze az is eszünkbe juthatott: milyen intenzitású lehet ennek hatása szalon-méretű kis helyiségekben...

Érdi Tamásnak e hónapban lesz a 40. születésnapja – Kovács Zoltán, a második részben felcsendülő kompozíció szerzője, idén ötven éves. Tavaly a debreceni XXVIII. Bartók Béla Nemzetközi Kórusverseny nyitókoncertjén volt a most felcsendülő Missa Pannonica első, rövidebb változatának a bemutatója – most ezt a verziót is bemutatóként élhették meg. Ebben négy szólista – Kolonits Klára, Bakos Kornélia, Horváth István és Kovács István – mellett szerepet kapott a Nemzeti Énekkar is. Megbánnhatják, akik megelégedtek az első rész kínálta élményekkel, és nem tértek vissza a terembe a szünet után, mert értékes zenei élményről maradtak le. Maga a kompozíció nem támaszt speciális elvárásokat a hallgatókkal szemben – a miseszöveget annyira ismertnek tekintették a szervezők, hogy feleslegesnek ítélték a feliratozást. És valóban, még aki nem is tudta részletesen követni a latin szöveg jelentését, a zene és az interpretáció együttesen biztos érzelmi tájékozást biztosítottak. Kovács Zoltán, aki interjúkban szívesen hangsúlyozza a történeti zenékkal való szoros kapcsolatát (fagottosként több évszázad repertoárjában bizonyosodott meg a mindmáig érvényes/érthető zenei kifejezőmódokról, legyen szó dallamról, harmóniáról, stb.), olyan ciklust komponált, amely észrevehetően kapcsolódik a történeti zeneirodalomhoz. Mintákramodellekre ismerhetünk akár, szerkesztési technikákra, és valamely tartalmat hatásosan közvetítő kifejezőmódokra a ritmika és a hangszerelés területén is. Mindezt nem kell tudatosítani a hallgatóknak, a hatás – kinek-kinek a korábbi zenei emlékkészlete aktiválásával – működik. Hamar Zsolt, aki zeneszerzés-szakon maga is Petrovics-növendék volt, egykori diaktársának kompozícióját elhivatott felelősséggel vitte sikerre. És minden gyönyörködés közben is jutott figyelem a szép szólista-megoldások és a tudatosan megtervezett, hatásos kórusrészletek értékelésére. Ehhez az interpretációhoz minden bizonnyal Kocsis Zoltánnak is lett volna pár jó szava...

(Fittler Katalin)